

mento usque ad trabes universam ædem, quasi meridians sol illustraret. Dum vero attonita visione tantæ claritatis, timore solveretur, audit choros psallentium, ita ut voces discernere posset virorum ac mulierum, puellarum et puerorum, invicem alternando concinentium.

34. Jam vero tertia nocte ante egressionem ejus a corpore, gratia visitationis multis convenientibus religiosis, atque sorore ejusdem virginis beata Walde-
trude, ecce fulgor ingens nimia claritate refulgens apparuit supra domum, in qua Virgo sponsa Domini Christi opperiebatur intrepida ejus adventum. Cumque præsentibus insolitam mirarentur visionem, ac beate Walde-
trudis inter spem metumque dubia, quidnam præsignaret, tremebunda rei finem expectaret, sancta illa anima, quæ veram Lucem, Dominum Christum amavit, et præsentiam ejus siti-
bunda desideravit, carne soluta, cum ipsa luce de hoc sæculo migravit. Sepulta est autem in villa sure quondam ditionis, vocabulo Solra (602), ubi suus uterque parens, ac soror postea Walde-
trudis, sepulti sunt. In quo multo jacuit tempore, quoad Christo donante corpus ejus translatum est municipium Melbodium (603), quod ipsa a fundamento construxerat, ubi ejus nunc memoria fulget, ac meritis suffragan-

antibus, plurima poscentibus beneficia divina clementia largiri dignatur.

35. Ecce inter alia sanctorum gesta, quicumque pie legis vel audis, etiam hic habes quod imiteris. Adhuc ætate puellari terrena despexit, cœlestia concupivit. Concupiscentiam carnis virginitatis amore edomuit. Concupiscentiam oculorum, id est, curiositatem divinæ lectionis meditatione refrenavit. Ambitionem vitæ, hoc est superbiam, humilitate calcavit. Contempsit mortalem sponsum, immortalem elegit. Divitias cum haberet, non speravit in pecunie thesauris (*Ecclesi. xxxi, 8*). Sed prudenter indigentibus cuncta distribuens, amplexa est paupertatem. Invenit in agro thesaurum absconditum, et præ gaudio illius omnia vendens, comparavit illum (*Matth. xiii, 44*). Quæsitivas bonas margaritas pia negotiatrix. Invenit unam pretiosam, emit, possedit (*Ibid., 45-46*). Tenebras exhorruit, lucem amavit, cum luce migravit, lumen vitæ perennis habebit. Igitur imitare, quod legis; vive, sicut vixit: incède, qua incessit: ac sine dubitatione pervenies, quo pervenit; adjuvante gratia Conditoris, qui misericorditer operatur in sanctis suis, qui dat virtutem et fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus in sæcula (*Ps. lxxvii, 36*). Amen.

VITA SANCTI LEBWINI

PRESBYTERI ET CONFESSORIS

AB HUCBALDO, AD BALDRICUM EPISCOPUM TRAJECTENSEM SCRIPTA.

(Apud Surium, Acta SS., 2 Nov.)

Præmittuntur ex Martenii amplissimæ collectionis tomo I epistola Petri Cameracensis archidiaconi ad Hucbaldum et versus Judionis ad eundem in commendationem hujus libri.

EPISTOLA PETRI SANCTÆ Cameracensis
Ecclesiæ archidiaconi ad Hucbaldum monachum et sacerdotem cœnobii sancti Amandi confessoris Christi, scriptorem gestorum beati sacerdotis Christi Libuini.

(Circa annum 910.)

Laudat ejus librum de Vita sancti Libuini.

Vestræ sancto dogmate apostolico ac totius philosophiæ gemmis decusato domino ac doctore HUCBALDO monacho cœnobii sanctissimi Amandi Petrus peccator archidiaconatus sanctæ Cameracensis Ecclesiæ deserviens, competentem instantium facilitatem, ac perpetuam futurorum in Christo felicitatem.

Cum vestræ sapientiæ lampas admirabilis in Galliis hac tempestate singulariter dono cœlesti excellere noscatur, admiratione dignum videtur, cur

vestra sagax prudentia, et prudens sagacitas, vestræ operæ stylum super beati Lebuini Vita memorabili exaratum, mirabiliter examinandum, comprobandumque direxit. Vere enim pusillitas meæ scientiæ quantulacunque fuerit, porro infra vestræ sapientiæ pedes substernitur, nec disciplinæ scholasticæ unius auditorum vestrorum propinquat. Sed qui vos implevit scientia, mirabili etiam roboravit humilitate: quoniam Spiritus sapientiæ et scientiæ idem etiam et timoris Domini, a quo vera manat humilitas. Porro aulem præclara vestri gnomonis digestio cordati quidem et optimi viri depinxit æthereos mores, ortum, vitam, et felicem exitum probabiliter commendavit; sed inter id exsequendum vitam figuravit præclaram pariter et therichem, physicam etiam in geminæ descriptionis serie, ethicam vero

(602). *Curtis Solra* dicitur, forte ut a *Castro Solra* distinguatur, quod oppidum est tribus leucis Malbodio distans, Lætiæ versus.

(603). Translatum est postea Montes S. Walde-
trudis corpus.

in morum sacra institutione. Porro logicam in A eminentia coelestium ac sublimium rationum lima-
vit, ut dum unius stupendam probitatem pandere
niteretur, plurimorum rudis ignavia erudiretur.
Revera igitur sacram in vobis Scripturam impleri
novimus, quæ dicit : *Da sapienti occasionem et
addetur ei sapientia.* Legi ergo nitidum vestri ser-
monis florem, et inveni quod omnino mirarer,
non quod ullatenus emendarem. Divinæ protectio-
nis custodia fulgurantem vestræ sapientiæ lampa-
dem perpetuo nobis incolumen conservet ad san-
ctæ profectum Ecclesiæ. Amen.

**EPISTOLA ODILONIS cœnobitæ sancti Me-
dardi episcopi; i Huchaldo directæ.**

(Circa annum 940).

*Libellum de Vita sancti Libuini, quem ei exami-
nandum miserat, cum laude approbat.*

Priscæ gravitatis tenore conspicuo, etc. *Reliqua
vide supra in ODILONE.*

**VERSUS JUDIONIS in confirmatione ope-
rum magistri sui Huchaldi Baldrico præ-
suli destinati.**

In primis (604) Baldrice, vale, clarissime præsul,
Nomine reque decus, nobilitatis opus.

Hoc opus est actus Libuini Patris amandi
Huchaldus doctor quod decorat calamo.

Hinc cœlis dignus terris memorandus habetur,
Sed tu laude sua dignior exsuperas.

Cujus ob auspiciam fecit quod fecit idipsum,
Hinc consors operis laudibus erigeris.

Hinc ita de reliquo vobis liceat mihi coram
Lectori vestro dicere quæ cupio,

Lector erit vester Nitgerus, charus adelphus,
Ipse adeo studuit ut legeretur opus.

Dum vestris crebro scriptorem mulsit amicum,
Et tandem obtinuit quod bene concupiit.

Hoc ego post lectum mihi præcipiente magistro
Carmen sub signo, tunc simul hoc jubilo.

Nil melius, fateor, legi, mi lector amice,
His quo Huchaldus scripsit et edocuit.

Quod dixi potes in Vitæ rescire libello
Liaffirini sancti magnanimique Patris.
Hunc bene si recitas, offendis seria plura
Quæ rhetor serit hic grammaticusque simul.

Et si iudicio calles discernere docte,
Sermo evangelicus currit et historicus.

Omne etenim spatium sic regula dirigit artis,
Ne quem fallat iter, aut via decipiat.

Et similis Ciceronis inest constructio docta
Augustinus et hic ut docet invenies.

Dummodo cordatus, non invidus, atque detractor
Hunc recitans volvat, atque legens replicet.

Quocirca quisquis legis hæc non corde sinistro,
Cum Judione simul ex animo rogita.

Huchaldum Deus hunc dona durare per annos,
Post mortem carnis jungere dehinc superis.

Ut te cum sanctis laudet per sæcula cuncta.
Qui Deus unus, ades, trinus et ipse manes.

Amen.

Deo gratias.

Vetorum Deus arbiter
Quæ dant fideles pariter,
Rogamus nostris vocibus
Ut annuas propitius.

Per Libuini merita
Quo nostra solvas crimina,
Quibus quasi compedibus,
Illaqueati œrnimur.

Sed quod nequimus consequi
Reatu multo saucii
Id Libuino tribuas,
Qui sanctis tuis nihil negas.

Hic nobis dux et prævius
Sit in periculis omnibus,
Hujus precatu territus
Facessat hostis invidus.

Hic nos purgatos sordibus
Restituat cœlestibus
Ubi felici gaudio
Fruamur sævo intermino.

Amen.

INCIPIT VITA SANCTI LEBWINI.

I. Dominus noster Jesus Christus propter ni- D
miam charitatem suam, qua dilexit nos in sæcula
seculorum, non solum pro nobis, sed etiam ex
nobis factus homo, verus et perfectus idem Deus,
Rex noster ante sæcula, cum per passionem crucis
resurrectionemque a mortuis secundum nomen
suum operatus esset salutem nostram in medio
terræ (Psal. lxxiii), consummato divini mysterii
opere, quod absconditum fuit a sæculis et genera-

tionibus, nunc autem manifestatum (I Tim. iii)
est sanctis suis, quibus voluit notas facere divitias
sacramenti hujus (Col. i), ascendens in altum,
captivam duxit captivitatem (Psal. lxxvii), et ut
ait Apostolus : *Dedit gratiam unicuique fidelium
Ecclesiæ secundum mensuram donationis suæ,
alios apostolos, alios prophetas, alios evangelistas,
alios pastores constituens et doctores (Ephes. iv).*
Inter quæ innumera ejus beneficia, quæ ipse lar-

(604) Hic Baldricus fuit episcopus Trajectensis, cui Huchaldus Vitam S. Libuini dicavit.

gus dator per universa terrarum diffudit spatia, in Francorum quoque Saxonumque de cælo prospexit patrias : quibus salvandis et lege ejus imbuedis, atque in perseverantia boni operis confirmandis, post clara plurimorum lumina doctorum quæ idem Sol justitiæ ut Occidentis depellerent tenebras, proprio irradiaverat fulgore, ut et ipsi lux essent hujus mundi, unum quoque sidus eximium jam pene advesperascente istius sæculi die, sui splendoris gratia perfusum copiosissime ad eorum illuminationem dignatus est promere, Lebwinum videlicet charum sibi amicum, juxta idioma nominis sibi optime congruentis. Fertur enim a suæ peritis linguæ, quod Liefvuyt patriotice sit vocatus, quod Romanis sonat, *charus amicis*. Demptis vero vel demutatis ad latinitatem quibuslibet litteris dictus est Libwinus. Sed ecce quam dignitate plenus istius vocabuli præsignium, dum quod futurus erat opere, jam ejus præsignatum est nomine. Si enim quæretur cujus vir iste exstiterit amicus : nequaquam mundanorum, vel mundi istius, cui non solum fuit inimicus, sed etiam crucifixus, sicut docet Apostolus : Qui voluerit amicus esse hujus sæculi, inimicus Dei constituitur (*Jac. iv*) ; sed potius mundi Conditoris servus quidam fidelissimus : inter eos vero qui audire meruerunt : Jam non dicam vos servos, sed amicos meos (*Joan. xv*), merito suæ servitutis connumeratur. Nec ab re cuiquam videatur, quod nominis istius interpretatio a nobis studiose perquiritur. Novimus denique quibusdam Patribus, etiam ante conceptionem indita fuisse vocabula ; quibusdam postea immolata, quæ ex propriis causis, aut præcedentibus, aut futuris constat illius fuisse competentia. Quæ et ideo sacra nobis tam solerter denotat Scriptura, ut patenter innuat, non modo in istis, sed et in aliis quibusdam sanctorum nominibus quæ nobis sunt animadvertenda. Satis enim talium indicant acta vel dicta quid eorum præsignaverint nomina. Unde sicut intelligi datur, et hic vir sanctus quodam præsignio futurorum tale nomen est sortitus, ut lingua patria vocaretur Dei charus amicus. Hæc satis dicta de nomine ipsius. Jam nunc ad ejus gesta Deo bonisque placita hominibus, licet stolidus noster decurrat stylus.

II. In salo quidem reposita, nobilis tamen vulgataque Britannia oceani insula, interfuso mari a toto orbe divisa, inter septentrionem et occasum sita, a vocabulo suæ gentis cognominata. In ea multa et magna flumina, fontes calidi, metallorum larga et varia copia ; achates lapis ibi plurimus et margaritæ ; cui adjacet Scotia sive Hybernia : sunt vero ibi populi multi, Britones, Saxones, Picti, Angli. Hæc animalium messiumque ferax ubere fertili, diu dedita erat idolorum cultui. Postquam vero venit prædestinatum a Deo *tempus miserendi ejus* (*Psal. x*), sicut in laudabilibus viri eloquentissimi Gregorii papæ gestis legimus, data sibi occasione inspiravit Deus cordi illius, ut, quoniam ipse dicebatur vir apostolicus, illique commissum erat de omnibus,

A istius specialiter gentis fieret Apostolus. Quod pastoralis curæ officium quam studiose fuerit ab eo administratum atque peractum, cooperante gratia Dei cælitus, nos sigillatim referre supersedemus, quoniam in libello vitæ ipsius ter beati pontificis Gregorii satis propalatum recolimus. Hoc tantum sufficiat commemorasse, quoniam directi ab ipso fortes et fideles agricolæ excoluerunt optimi cordis terram strenue bene polito linguæ suæ vomere, sparsimque dilatato divini verbi semine. Ac ne foret ut duplici deperiret læsione, et malarum cogitationum trito calle et volucrum spiritualium nequitiæ comestione, tutari studuerunt sollicitè. Insuper ne cito exortum semen propter duritiam petreæ, hoc est, mentis indomitæ, vel propter æstum tentationum posset arescere (*Luc. viii*), irrigaverunt illud indeficiente sanctæ charitatis humore. Ad postremum, ubi fuerit necesse, extirpato spinarum, id est divitiarum, quas nunc sollicitudo, nunc voluptas comitatur, angore, gavisus sunt bonam terram suo labori respondisse, et uberrimos fructus edidisse, scilicet *trigesimum* in casto conjugii fœdere, *sexagesimum* in non parvo sufferentiæ continentium labore, *centiesimum* (*Matth. xiii*) in perceptione virginalis coronæ. Cujus seminis ac messis intantum excrevit cumulus, ut non modo indigena illius patriæ satiaret, verum quoque exterarum regionum famelicos pasceret. Quis enim queat explicare quot lumina doctorum verbis et exemplis perceptorum prodierunt inde ? Quos nostra gaudet Francia se ut veros Christi apostolos hospitio gratanter recepisse, attimoniis abundanter refovisse, rebus ac facultatibus honorabiliter munerasse, prædicantes libenter audisse magisque momentibus se salubriter obdisse : necnon et beatas sanctorum corporum exuvias se lætatur hactenus ad suorum patrocinium veneranter custodire, sperantes pro his omnibus se partem habituros cum eis in æterna beatitudine. De quorum sanctissimo fulsit collegio sanctus Lebwinus, ex præfata Anglorum patria oriundus ; ab ipsis quoque pueritiæ crepundiis, exercitiis Deum colendi deditus. Jam enim prætendebat morum conatibus, qualis piis futurus esset actibus, ut patenter daretur intelligi hunc verum Dei cultorem fore qui in lege ejus meditaretur *die ac nocte* (*Psal. i*), sicut et Salomon in Proverbiis generali sententia promittit de talibus : *Ex studiis suis intelligitur puer si recta sint et munda opera ejus* (*Prov. xi*).

III. Hinc liberalibus ac potius sacris traditis studiis litterarum, inhians, ut ait Scriptura, *ad sciendam sapientiam, ad intelligenda verba prudentiæ et suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam et judicium et æquitatem* (*Prov. i*) ; ut sibi parvulo daretur astutia, adolescenti scientia et intellectus ; *Vigilabat ad fores sapientiæ quotidie, observans ad postes ostii ejus* (*Sap. ix*). Cumque eos exerceret assidue, optabat ut veniret in se spiritus sapientiæ, deprecatusque Deum ex totis præcordiis dixit : *Da mihi, Do-*

mine, sedium tuarum assistricem sapientiam ; mitte illam de cœlis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuæ, ut tecum sit et tecum laboret, ut sciam quid acceptum sit coram te (Sap. vi). Hæc eo sæpius deprecante, occurrit ei ipsa, quæ circuit quærens dignos se, et ostendit se illi hilariter, et obviavit illi quasi mater honorificata, stans in summis excelsisque verticibus, in mediis semitis juxta portas civitatis in ipsis foribus. Erat autem, ut jam ante nos per quemdam sui amatorem de ea dictum est, reverendi admodum vultus, oculis ardentibus, et ultra communem hominum valentiam perspicacibus, colore vivido, atque inexhausti vigoris, quatenus ita ævi plena foret ut nullo modo nostræ crederetur ætatis, statura discretionis ambiguae. Nam nunc quidem ad communem se hominum mensuram cohibebat; nunc vero pulsare cœlum summi verticis cacumine videbatur. Quæ cum altius caput extulisset, ipsum etiam cœlum penetrabat, respicientiumque hominum frustrabatur intuitum. *Hæc ædificaverat sibi domum, ubi exciderat sibi columnas septem, atque immolans victimas suas miscuit vinum et posuit mensam suam, misitque ancillas suas ut vocarent ad arcem et ad mœnia civitatis, dicens : Si quis est parvulus veniat ad me ; itemque insipientibus : Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquitte infantiam et venite, et ambulate per vias prudentiæ (Prov. ix).* Tunc inter numerosos copiosæ plebis auditores placido vultu respiciens humilem Lebwinum quem ante sæcula præscierat et prædestinaverat fore sibi charum amicum, voce amicabili affata est illum : *Ego, inquit, diligentes me diligo, et qui mane vigilaverint ad me invenient me (Prov. viii).* Principium me adipiscendi, timor Domini : *Intellectus bonus omnibus facientibus eum (Psal. cx).* Hæc aure audiendi audiens sanctus vir Lebwinus, exsultavit in Domino cor ejus et dixit : *Ego servus tuus et filius ancillæ tuæ (Psal. cxv).* *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum ut non dominetur mei omnis injustitia. Deduc me in semitam mandatorum tuorum, quia ipsam volui. Ecce concupivi mandata tua, in æquitate tua vivifica me (Psal. cxviii).* Exinde oleo lætitiæ (Psal. xlv) perfusus ab ea, proficiebat de die in diem amicitiae ejus gratia. Et ne quis forte putet, postposita rerum gestarum serie nos quædam veluti fabulosa ac frivola, ut iste beatus vir ad notitiam semitarum sapientiæ ejusque agnitionem contenderit commentatos esse : si sobrius lector vel auditor exstiterit, volumus pro certo noverit haud aliter cuique inerrato viandum esse, ut ipsius desiderabilem queat speciem inspicere. Constat enim firmissime, quoniam quis præsignatos hujuscemodi progressionum gradus quibus ad eam incedendum conscenditur, prætermiserit vestigare, et nullo modo philosophandum esse.

IV Ergo quoniam hic beatus ab ineunte ætate toto conamine has prosecutus est vias prudentiæ, sic maximam promeruit prærogativam divinæ gratiæ. Per hanc denique inerat ei cautæ circumspec-

tionis efficacia, ut velut oculatum animal ante et retro incederet in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela (Luc. i). Erat enim vir magnæ abstinentiæ, sibi parcus egenis largus, ore serenus, corpore castus, lectionibus sacris, vigiliis et orationibus indesinenter intentus, sermone jucundus, qualitate morum sobrius, omnique bonitate præditus. His et hujusmodi pollens virtutibus adeptus est honorem clericatus. Quam dignitatem gradus et vocabuli credens divinitus collatam, sibi agebat studio pervigili, ne morum operatio suo nomini dissentiret. κλῆρος enim Græce, sors vel hæreditas dicitur Latine. Unde et appellantur clerici, quod de sorte Domini sunt et quasi de ejus hæreditate peculiari, sicut in Testamento Veteri levitas ex filiis Israel ut proprios assumpsit sibi, vel ideo quia vicissim illi qui vere sunt clerici præter Deum nullam concupiscant hæreditatem in hac regione mortali, *expectantes viva spe illa incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem, conservatam in cœlis (I Petr. i), per ipsum et cum ipso et in ipso (Rom. ii)* se posse consequi, sicut et ipse eis repromittit dicens : *Ego hæreditas eorum (Ezech. xlv), meditates jugiter et dicentes : Dominus pars hæreditatis meæ et calicis mei, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi. Funes ceciderunt mihi in præclaris : etenim hæreditas mea præclara est mihi (Psal. xv).* His intentus vir sanctus Lebwinus ac sedulo recolens quid de clericorum moribus his pene verbis a sanctis institutum sit Patribus, abstinuit a vulgari vita et conversatione, a mundi voluptatibus et spectaculis, a sæculi pompis, a convivis publicis, ab usuris et turpium lucrorum occupationibus, a fraudibus et ab ipsa cunctorum criminum matre avaritia ; non officia ac negotia sæcularia, non gradus honorum sectans per ambitionem, non pro beneficiis medicinæ Dei captans munera ; dolos et conjurationes, odium, æmulationem, obtreccionem fugiens atque invidiam ; non vagis oculis, non infreni lingua aut petulanti tumidoque incedens gestu ; sed mentis pudorem atque verecundiam, simplici ostendens habitu et incessu, obscenitatem sic verborum sicut et operum penitus execrans, visitationes viduarum ac virginum, ac contubernia extranearum feminarum nullatenus appetens, castimoniam immaculati cordis et corporis perpetuo conservare studebat. Inter hæc debitam præbens senioribus obedientiam, nullo se jactantiæ vitio extollebat, et quid plura ? Lectionibus, doctrinis, psalmis, hymnis canticisque spiritualibus exercitio jugi insistebat, profecto sciens quia tales oportet clericos esse, qui divinis cultibus se mancipandos student exhibere. Unde et ipse Deo talem exhibens se, post tantæ continentiam vitæ *detonso rasoque capite non capillos posuit urendos sacrificii veteris igne (Num. vi), sed ut verus Nazaræus consecrans perfectionem devotionis suæ obtulit totum se hostiam viventem sanctam, Deo placentem (Rom. xii), quæ ureretur assidue sancti Spiritus igne, ut fieret obsequium ejus rationale (Rom. xii), et illud signum*

tonsuræ, quod figurabatur in corpore ageretur in illo, in quo Christus habitat in interiori homine, videlicet ut exterius abscissis crinibus, interius cunctis reseotis criminibus, enitesceret denuo innovatis sensibus quasi comis rudibus. Præterea gestans quasi tiaram veri sacerdotii in detonsa superiori capitis parte, necnon exprimens in inferiori dignitatem regalis coronæ, gaudebat munus impleri in se hac typica similitudine, quod beatus apostolus Petrus universali collatum gaudet Ecclesiæ. *Vos, inquit, estis genus electum, regale sacerdotium (I Petr. II).*

V. Igitur vir Domini Lebwinus, in talibus virtutum profectibus, ætate simul et probitate morum adultus, vere per omnia irreprehensibilis clericus singulis sensim secundum instituta canonica dignitatis ecclesiasticæ conscensibus gradibus, eligitur ad officium presbyteratus, ut qui scientia et operatione perfectus erat, cæteros doctrina instrueret, exemplo ad bene agendum provocaret. Liberalis siquidem sui nominis et commissi officii executor, satagebat sollicite esse et videri presbyter, id est senior : non dierum prolixitate numerosior, non canitie capitis honoratior, sed augmento meritoque virtutum provector, ut de eorum fieret numero qui a Moyse, præcipientes Domino, eliguntur. *Congrega, inquit, mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint ac magistri, etc. (Num. XI).* Tales namque presbyteri non subrogantur in sacerdotio favore populari, sed eliguntur a Moyse duce populi Christiani, quos ipse novit, qui eis talem gratiam contulit, quod sapientiæ et sanctitatis merito senes sint populi. Et quia stant coram eo statu justitiæ inflexibili, merentur ejus spiritus participatione munerari, completurque in ipsis quod dicit Omnipotens ad Heli : *Glorificantes me erunt glorificati (I Reg. II)* Quorum senum gloria, sicut dicitur in Proverbiis *cap. XX, canities est : haud dubium illa de qua legitur alibi : Cani sunt enim sensus (Sap. IV), id est, sapientiæ viri et ætas senectutis vita immaculata.* His ergo donis spiritualibus prædictus, digne dignus sacerdos effectus est Lebwinus explens verbis et actibus nomen et officium sacri ducatus, pura mente mundisque manibus, ut expedit sacerdotibus cooperatione Spiritus sancti conficiens, et dans sacramenta vivifica populis fidelibus, congruis unumquemque docens exhortationibus, pro suæ professionis ac morum qualitatibus.

VI. Enimvero is qui operatur in suis omnibus et velle et perficere pro bona voluntate (Phil. II) suo gratuito munere operatus est in famulo sibi fideli Lebwino illud velle quod nullatenus a suo velle poterat discrepare ; saluti videlicet lucrandarum animarum jugiter inhiare, et continuam huic desiderio operam dare, ut sicut de speciali gratia apostolatus beatri Petri et sui ipsius Paulus protestatur, dicens : *Qui operatus est in Petro in apostolatum circumcisionis operatus est et mihi inter*

*gentes (Gal. II) : ita et nos fidenter de hoc nostro dicere audeamus apostolo, quia et ipse operatus est Lebwino inter Francos et Saxones. Unde quia ad eosdem docendos ab eo est destinatus pro sui qualitate officii non inconvenienter dicetur apostolus, quod in lingua Latina sonat missus : Denique sicut suis ipse præcepit discipulis, dicens : *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecunque mandavi vobis (Matth. XXVII).* Ita et hunc suum affatus discipulum, velut eodem imperio præcepit ei præfatas docere gentes catholicæ sacramenta fidei, tingere baptismo salutari et exinde præcipere omnia servare mandata sibi. Et sicut de Paulo et Barnaba in apostolorum Actibus legitur quod imperaverit Spiritus sanctus : *Segregate, inquit, mihi Barnabam et Saulum in opus quo assumpsi eos (Ac. XXV),* sicque ad docendas profecti sunt gentes simili, ut ita dictum sit, modo, ejusdem sancti Spiritus imperio, qui *dividens singulis, prout vult, operatur omnia in omnibus (I Cor. XII),* ille fidelis servus ac fortis operator Lebwinus in opus sibi a Domino injunctum segregatus est et assumptus.*

VII. Cui etiam ut non solum cum apostolis, sed et cum patriarchis digna foret operis communio, ipsius summi sacerdotis Abrahamæ proponitur imitatio. Nam quomodo illi præceptum est a Deo : *Exi de terra et cognatione tua, et veni in terram quam tibi monstravero (Gen. XII),* et ejus protinus ille paruit imperio ; ita et iste vir venerabilis hoc audito ac veluti sibi specialiter delegato, ad exemplum beati patriarchæ, huic irrefragabiliter inhæsit edicto. Exiens ergo impigre de terra et cognatione sua, posthabita insula Anglorum, evectioe navali Trajectum petiit, castrum Wiltemburg antiquitus dictum, modo vero Trajectum ; ubi reperiens quemdam venerabilem virum nomine Gregorium, ex nobili Francorum sanguine procreatum, a beato Bonifacio archiepiscopo olim a pueritia enutritum, gradu ecclesiastico presbyterum, sed tunc pro tempore episcopalis officii in eodem castro vel etiam parochia vicarium, exposuit ei omnem suæ peregrinationis sibi bique commissæ prædicationis textum.

VIII. Quia vero gratia Gregorii boni discipuli mentio optimi facta et magistri Bonifacii, non indignum videtur tanti præsulis dignam eunctorum memoria, licet succincte, relationem fieri. Hic denique vir ex prædicta Anglorum patria progenitus, a pueritia Deo dicatus, cum suocrescentis ætatis profectibus de die in diem sapientiæ et totius sanctitatis augetur profectibus, sanctæ paupertatis ac suæ peregrinationis spontaneam viam ingressus, officium quoque plurimis evangelizandi populis, Dei gratia sibi cooperante, aggressus, sub Carlomanno et Pippino Francorum principibus apud apostolicam sedem legatione Germanica functus, discretionis clericorum ac favori populorum an-

nentibus præfatis principibus, ab ipso papa Gregorio Græca Latinaque lingua satis erudito, qui alterius Gregorii successor ab illo mirabili doctore Ecclesiæ beato Gregorio Anglorum apostolo, ordine pontificatus fuit vicesimus sextus. Moguntie civitati ordinatur archiepiscopus, et qui antea vocabatur Winfridus; gratia meritoque bonorum factorum, ut quidam volunt, dictus est Bonifacius. Qui vir, sicut de eo legitur, prædicatione sua Thuringos, Hessos atque Austrasios ad fidem rectam religionemque Christianam, a qua diu aberraverant convertit, necnon et monasteria monachorum et virginum primus in Austrasiæ partibus construxit. Hic etiam inter egregia bonorum actuum insignia, ut non modo sua sed et aliorum quoque præsulum vigilantia catholica propagaretur, augmentaretur atque confirmaretur Ecclesia, annuente sibi Carlomanno, auctoritate fultus apostolica, in castro Wittenburg, quod nunc Trajectum dicitur, constituit ut episcopalis esset cathedra. Cumque idem gloriosus Carlomannus felicium commutatione terrenum ac temporale respuisset regnum ut cælesti mereretur adipisci quod est æternum, profectusque Romam ad beatorum limina apostolorum, clericatus ibi suscepit habitum non post multum temporis in monte Soracte ædificato monasterio ad summæ perfectionis ascendens gradum in cœnobio beati Benedicti professus monachum, optimam cum Maria dilectrice ac dilecta Domini visus est elegisse partem quæ juxta Domini promissum, a nullo electorum eam perseveranter desiderantium auferetur in æternum (*Luc. x*). Regni vero quod ante dividerant, et principatus sui Pippino fratri cessit fastigium. Sed Pippinus totius ditionis compos effectus, consultu papæ Zachariæ et unanimi Francorum, consensu per unctionem sanctissimi archiepiscopi Bonifacii Suessionis civitate habito conventu, rex appellatus ei regali est sede donatus, repudiato ac tonsurato Childerico, qui casso nomine antea rex vocabatur. At ubi B. pontifex Bonifacius verbum Dei evangelizans Frisonibus cum casso nomine antea rex vocabatur. At ubi beatus pontifex Bonifacius verbum Dei evangelizans, Frisonibus cum suis comministris, ut ferunt, quinquaginta duobus martyrio est coronatus, jam dictus vir Gregorius ejus quondam discipulus, in præfato residens castro, bonus imitator magistri, quod ab eo didicerat, impiger executor exercebat.

IX. Cui cum sanctus Lebwinus, ut jam diximus, retulisset, quid secundum Dei voluntatem gereret animo, ille gavisus in Domino, animatum consilio et folum auxilio direxit eum ad locum sibi divinitus demonstratum secus Iselam fluvium, ut fieret velut quidam limes certissimus atque fortissimus in Francorum Saxonumque confinio, ut sicut lapis mediastinus vice lapidis illius vivi, summi, angularis positus, ut et ipse *duos in unam reciperet fidem populos venientes ex diverso* (*I Petr. ii*). Chari denique sui Lebwinus sibi devotam respiciens humilitatem in-

A spector mentium *Deus fecit illi magna quia potens est* (*Luc. i*) in omnibus, ut evangelizaret Francis et Saxonibus *sanctum et terribile nomen ejus* (*Psal. cx*). Adhibuit quoque illi abbas Gregorius socium quemdam venerabilem virum ex discipulis sancti præsulis Willibrordi, nomine Marcellinum. Sed, o quam mira alacritate noster æstuat animus, facta sibi mentione super talibus viris, nec patitur quin saltem per transitum de tanto præsule Willibrordo quid suus exprimat stylus. Et hic etiam vir Deo plenus, de Britannia gentis Anglorum progressus, pro æterna patria a sua peregrinus, Romam venit beati Sergii papæ temporibus, qui a beato doctore Gregorio papa exstitit vicesimus, quique angelica visitatione communitus, sanctum hunc honorifice suscipiens virum, ordinavit eum Frisonum genti episcopum, vocans cognomento Clementem. Is autem, credito sibi non dispar officio, ut sapiens architectus, non suas imposuit operas super alienum fundamentum; sed eradicato primum denso aggere spinarum, fodit in altum, et super firmam, quæ est Christus, petram stabile fidei collocavit fundamentum. Tum lapides e diversis colligens diversarum qualitatis et quantitatis ad eandem structuram coadunans, eos qui scabiosi et sordidi erant, aqua munda purificare studuit. Satagebat autem ille fortis operarius ut circumcisi undique conquadri fierent atque politi, in suis commissuris apti ad fabricam operis sui. Et quoniam non materiales erant illi lapides, sed animales et rationabiles, hortabatur eos verbis beati Petri dicens: *Deponentes omnem matitiam et omnem dolorem, et simulationes, et invidias, et detractio-* *nes, sicut modo genti infantes, rationabiles, et ne dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem; si tamen gustatis, quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidum vivum et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini in domum spiritualem* (*I Petr. ii*). His atque aliis hujusmodi sanctis prædicationibus fera gentium edomans corda, innumera diaboliæ parti detrimenta, et non modicæ Christianæ societati intulit augmenta. Et quia sibi tradita Domini sui fideliter erogavit talenta, jure ut bonus et fidelis servus ipsius penetrare meruit gaudia. Prælibatis summatim his paucis pro commemoratione Willibrordi, beati præsulis chari nostri Lebwinus insistamus gestis.

X. Veniens igitur vir Dei cum suo collega Marcellino ad præmonstratum sibi locum a Deo, usus es aliquandiu viduæ cujusdam, quæ Abachilda vocabatur, hospitio, et nihil veritus animositatem gentis illius insudabat quotidie Evangelicæ prædicationi, instantius ostendens, neglecto Deo vivo et vero, vacuis ac per omnia superfluis inservire eos idolorum cultibus. Quid immerer multis? Salutaribus ejus monitis edocti crediderunt quotquot ad æternam vitam erant præordinati. Quorum etiam sumptu compactum est primo oratoriolum in loco Wilpa vocitato, versus occidentalem Iselæ fluminis oram. Nec multo post, accrescente sensim numero fide-

lium, aliud majus versus orientalem ejusdem fluminis partem ei construxerunt oratorium, et juxta illud ejus habitationi congruam domum: ubi sanctus Domini quotidiana vigiliarum ac missarum Domino vota persolvebat, et confluentes ad se verbi divini pane cibabat cunctisque se cernentibus gratiosum vultu, verbis ac moribus exhibebat. Unde et quam plurimis eorum etiam nobilioribus speciali affectione charus erat. Interea hostis antiquus, totius semper bonitatis invidus, cernens sibi minui, quos per beatum Lebwinum Christo constabat consociari, satagit per suæ malignitatis fautores, ut multum de eo furiosæ conquestionis murmur haberetur inter populares. Aiebant enim: Quidnam est illud phantasma vagabundum quod suis præstigiis alienat mentes, infatuat sensus, mores pervertit nostrorum? Nonne cernitis quod jam multos a suæ qualitatis statu corruerit et quasi deliros effecerit? Ergo antequam nos omnes in posterum ille fascinationis suæ fraudibus circumveniat, ocius perquiratur, effugetur, aut potius pessundet, vel cum sua illa magica scena [magicali] virus flammis addicatur. His continuatis irruunt, et apposito igne ecclesiæ domum concremant, et quoscunque Christianos ibidem reperiunt, ab eodem loco insectando longius proturbant. Dominus autem qui *custodit omnes diligentes se (Psal. cXLIV)* famulum suum ab eorum insectatione eripuit atque ad multorum salutem illæsum custodivit. Sed neque beatus vir illorum terribus sævitia ab evangelizandi cessavit instantia, sed ut fortis athleta *sumpto fidei scuto et salutis galea (Ephes. VI)* ad iterum rediviva atque fortiora se præparavit discrimina.

XI. In Saxonum gente priscis temporibus neque summi cœlestique regis inerat notitia ut digna cultui ejus exhiberetur reverentia: neque terreni alicujus regis dignitas et honorificentia, cuius regeretur providentia, corrigeretur censura, defenderetur industria; sed erat gens ipsa, sicuti nunc usque constitit, ordine tripartito divisa. Sunt denique ibi qui illorum linguæ Edlingi, sunt qui Frilingi, sunt qui lassi dicuntur, quod in Latina sonat lingua, nobiles [ingenuiles], ingenui atque serviles. Pro suo vero libitu, consilio quoque, ut sibi videbatur, prudenti, singulis pagis principes præerant singuli. Statuto quoque tempore anni semel ex singulis pagis, atque ex iisdem ordinibus tripartitis, singillatim viri duodecim electi, et in unum collecti, in media Saxonia secus flumen Wiseram et locum Marklo nuncupatum, exercebant generale concilium, tractantes, sancientes et propagantes communis commoda utilitatis, juxta placitum a se statutæ legis. Sed etsi forte belli terreret exitium, si pacis arrideret gaudium, consulebant ad hæc quæ sibi foret agendum. Hunc sciens imminere conventum Christi miles Lebwinus, destitavit animo se illuc iterum, quo aut suo regi acquireret copiosum militis exercitus numerum, aut fortiter contra hostem dimicans, gloriosum victoriæ suæ reportaret triumphum. Interim tamen

A contigit divertisse ad domum cujusdam illustris ac potentis viri, nomine Foleberti, cujus inter plures quos charos habebat, quibusque ipse charus erat, familiare præstabat contubernium. Qui cum maximo illum excipiens gaudio ait: Gratulor, quidem, mi dilecte, opportune te nunc advenisse; denique mihi, pro te sollicito, gratam exhibes tuam præsentiam. Sed quorsum tendas, mihi pandas velim. Cui vir sanctus: Est, inquit, animus, superna juvante gratia, concilium invisere Saxonum. Ad quem ille: Cum tuæ sanctitatis merito quamplurimis nostrorum acceptus habearis, non ignoro quosdam tibi inimicari, et vitæ tuæ libenter insidiari. Unde rogo, ut, me audito, aliorum te veritas modo, vel domum redeas, vel tuum familiarem Davonem petas, quousque peracto concilio tutius nos quoque revises. Cumque hujusmodi sermonibus dissuadere conaretur athletæ Christi, sancto quo agebatur Spiritu animatus, constanter respondit: Nullatenus præterire queo, sed neque audeo quod ipse meus rex Christus Jesus Deus et Dominus mihi agendum instituit, cuius prætergredi mandatum nefas esse perpendo. At ille: Vite, inquit, tuæ timeo. Et vir Dei: *Dominus, ait, mihi adjutor; non timebo quid faciat mihi homo (Psal. cxvii)*. Sic ejus firmatam perspicuens faciem, moesus tandem acquievit.

XII. Instante igitur temporis articulo, quo ipsius concilii afforet concio, adsunt quorum intererat, cœtu undique secum agglomerato. Adest et bonus miles Lebwinus, non ut ignavus vel desidiosus, sed ut strenuus et officiosus, lumbos mentis suæ in veritate succinetus, lorica justitiæ indutus, pedes in præparatione Evangelii pacis calceatus, scuto fidei protectus, galea salutis capitatus, assumpto gladio spiritus quod est verbum Dei, armis justitiæ virtutisque ejus a dextris et a sinistris circumdatus (*Ephes. VI*). Et cum his omnibus muniretur intrinsecus, non tamen competentia deerant ornamenta morum extrinsecus. Clericali siquidem schemate insignitus, sacerdotali quoque infula decoratus, ac velut quid divinum præsignans fulgore vultus, crucis signum præferabat manibus, utpote sui regis antesignanus; necnon et Evangelium Christi, quod jugiter mente relegebat, ore prædicabat, et opere exercebat, brachio quoque gestabat. Omnis itaque concessionis illius multitudo ex diversis partibus coacta, primo suorum proavorum servare contendit instituta, numinibus videlicet suis vota solvens ac sacrificia. Quæ cernens agi sacrilegia Lebwinus, Christi fortis athleta, zelo zelatus pro Domino, ut olim Elias propheta (*III Reg. xviii*) in media illorum prorumpit agmina, et ex improviso vociferans, exaltat vocem suam ut tuba, annuntians palam et redarguens scelera eorum. Audite, inquit, omnes, audite me, et non tantum me quantum eum qui loquitur vobis per me. Mandata illius vobis profero, cujus omnia sunt imperio atque judicio subjecta. Ad hæc cum illi attoniti respexissent, aspectumque viri et habitum mirantes, conticuissent, ille præfatus sic institit:

Auscultate, attendite et scitote quia Dominus creator cœli et terræ, maris et omnium quæ in eis sunt, ipse solus unus et verus est Deus. *Ipse fecit nos et non ipsi (Psal. xcix)*, neque est alius præter eum. Simulacra quæ deos esse putatis, quosque a diabolo decepti venerando colitis, aurum vel argentum, æs, lapis, aut lignum sunt; non vivunt, non moventur neque sentiunt. Opera enim hominum sunt, nec cuiquam alii, nec sibi possunt auxiliari. Ergo Deus solus bonus, solus justus, cujus misericordia et veritas manet in æternum, condolens tam miserabili vos dæmonum seductos errore hac me præcepit fungi legatione, ut vetusti pœnitentes erroris ad eum convertamini recta et sincera fide, cujus creati estis bonitate. In ipso denique vos et nos omnes *vivimus movemur et sumus (Act. xvii)*. Si illum fideliter agnoscentes pœnitentiam egeritis, et baptizati in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti fueritis, et mandata ejus obedienter servaveritis, ipse vos ab omnibus servabit malis, et concedens tranquillitatem pacis dabit hic jucundari temporalibus copiis, et in futura vita omnibus æternaliter perfrui bonis. Si autem præcepta ejus saluberrima nihil feceritis [nullificaveritis] et iniqui cordis errorem corrigere nolueritis, scitote quia patiemini judicium pœnæ gravioris de contempta admonitione ejus benignitatis. Ecce enim ex sententia oris ejus, quæ est immutabilis pronuntio vobis, quia, nisi his monitis obtemperaveritis, jam celerrime veniet vobis malum inopinatæ tribulationis. Præordinavit namque Rex cœlorum omnium sæculorum, regem fortem, prudentem, et acerrimum, non de longinquo, sed de proximo, instar torrentis rapidissimi properantem ad emolliendam duri cordis vestri ferocitatem et comprimendam rigidæ cervicis contumaciam. Qui (Carolus Magnus) vehementi impetu vestram aggrediens regionem, gladio, vastitate, incendio et exterminio cuncta depopulabitur, et ut vindex iræ Dei quem semper exacerbastis, vos quidem partim mucrone concidens perimet, partim egestate tabescere faciet, partim perpetui exsilio mœrore consumet. Conjuges vestras ac liberos passim ad serviendum distribuet, et si qui residui fuerint, ignominiosos suo dominio subjugabit, ut de vobis jamdudum jure prædictum videri possit: *Et pauci facti sunt et vexati sunt a tribulatione majorum et dolore (Psal. cvi)*.

XIII. Talia beato viro prophetali spiritu præconante, illi dæmoniaco bachantes spiritu, pleni furoris et insanix perstrepunt undique clamore confuso: En ecce adest seductor ille, sacrorum nostrorum et totius inimicus patriæ: æquum est ut debitas sumat suo sanguine pœnas. Tum vero ex proximis sepibus palos rapiunt, detruncant et exacuunt, ut veluti assolet fieri lapidibus, sic eum illis sudibus perimerent. Sed taliter inardescente adversus virum sanctum furore malignantium, Deus suorum protector fidelium protexit illum sub velamento alarum suarum. Denique sicut ipse Dominus Jesus olim a perfidis Judæis ad superci-

lium montis ad præcipitandum perductus, suæ virtutis potentia transiens per medium illorum ibat illæsus (*Luc. iv*), sic et iste famulus suus ejusdem Domini sui munimine circumseptus per medium se necare cupientium et ipse transiit intactus. Inter ipsos tamen quidam fuerant sanæ mentis, quorum corda Deus tetigerat, qui hæc fieri in sanctum Dei omnimodis prohibebant. Quorum unus cæteris honoratior, nomine Bruto, stans in eminentiori loco, ita protestatus est: O viri, quicumque adestis cordati, auribus percipite, verba oris mei: Frequenter ad nos quarundam gentium Nortmannorum, Sclavorum ac Frisonum venerunt legati, quos more solito cum pace suscepimus, verba legationis diligenter tractavimus, et honorifice auctos muneribus ad propria remisimus. Et ecce nunc legatus summi Dei deferens nobis mandata vitæ ac nostræ salutis, non solum spretus et contemptus est a nobis, sed etiam insectatus injuriis, ac pene subiit discrimen mortis. Quam vero sit potens, qui illum destinavit potenter ostendit cum de manibus nostris eum tam potenter et mirabiliter eripuit. Unde et ea quæ comminando vobis prophetavit futura, sive ventura procul dubio experiemini nimium vera, dum ea judicio Dei sui, qui tam potens est, nobis fuerint illata. Hujuscemodi redargutionis ac potius terroris sermonibus percussus aliquantulum est immansuetus eorum animus, et communi decreverunt consensu ne a quoquam impeteretur ille Dei nuntius, sed quocumque vellet ire absque ulla læsione pergeret securus.

XIV. Igitur sanctus et humilis corde Lebwinus, ab insectatione malignantium divina virtute tutus, benedicebat Dominum quia laudabilis et gloriosus est in sæculum. Videns autem se non posse assequi ponendo pro fratribus animam quem summo-pere desiderabat martyrii fructum, licet abnegando seipsum et tollendo crucem suam post Christum, crucifigendo carnem cum vitiis et concupiscentiis in fame et siti, in vigiliis ac jejuniis et laboribus plurimis, quæ cuncta libenter ac patienter pertulit, longum in pace traxit martyrium. Indeficientem tamen in se retinens plenum fervore charitatis animum, injunctum sibi a Deo sui apostolatus efficaciter administrabat officium. Quis enim digne sufficienterque valeat ejus doctrinæ et verborum gratias enarrare quibus multos ab iniquitate convertit? De hoc namque vico recte per prophetam prædictum est: *Lex veritatis fuit in ore ejus (Mal. ii)*. Itemque: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Ibid.)*. Quo evangelizante verbum veritas parata est sedes Dei in corde populi sibi credentis, et testimonia ejus crediticia facta sunt nimis (*Psal. xcii*). Sermo denique ipsius audientes omnes in fide et opere ædificabat et fervorem sanctæ charitatis inflammabat. Ad hoc illud concurrebat quod maxime sermonem docentium corroborat, quia quod ore monebat, opere exercebat. Post innumera igitur ab ipso patrata

sanctarum virtutum documenta pariter et exempla, cum nullius pene temporis interpolarent spatia quibus aut sui aut simul aliorum profectus non quæreret emolumenta, exemplificatum virum sanctissimum in totius sacræ religionis, Deoque beneplacitæ conversationis gratia, jam agmina reposcebant cœlica, concivem sibi debitum et prædestinatione divina et morigeratione sibi condigna.

XV. Præsentabantur quoque Deo angelico ministerio chari Lebwini vota, quæ mente et opere vocis suæ erant harmoniæ consonantia, sic ad ipsum jugiter proclamantia: *Quam dilecta sunt, Domine virtutum, tabernacula tua! Concupiscit et deficit in his anima mea (Psal. LXXXIII). Hemque: Sitivit in te anima mea. Quam multipliciter tibi caro mea ut videam virtutem tuam et gloriam tuam (Psal. LXII); et iterum: Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei mei? (Psal. XLI).* Sed quia hoc ejus inexplebile desiderium mentis retardabat sarcina corporeæ molis, nec aliter adipisci poterat ædificationem ex Deo, *domum non manufactam æternam in cœlis (Hebr. I), nisi fieret dissolutio domus suæ terrestri hujus mundanæ habitationis, ille qui est igneus fons animarum, qui in effigiatione hominis fovens elementa, dissona dedit esse consona, decrevit hæc in beato viro, ut jam resoluta seorsum proprios revocarentur in ortus et caro in suam redigeretur originem, spiritus irret ad eum qui misit illum. Missis ergo ad exsequenda conspicius suæ dispositionis cooperantibus, qui sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis (Hebr. I), jubet rescindi ligamina pectoris. Relaxantur artus, expediuntur latebræ, animæque difficiles moræ. Illa tandem reseratis sibi claustrorum januis, exiit alacris, ac luce clarius mirantibus jungitur cœlicolarum turmis, cum quibus hymnizando penetrat aulam regni cœlestis, pridie Idus mensis Novembris, et percipit a benigno remuneratore suo hæreditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem (I Petr. I). conservatam sibi cum omnibus sanctis, quam orulus non vidit, nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, quam illi et omnibus se diligentibus Deus ab æterno misericorditer præparavit (Isa. LXIV; I Cor. II), atque præparatam huic juxta sui præsagium nominis sibi charo amico dignanter attribuit, affatus illum alloquio amicabili: *Euge, chare mi, euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui (Matth. XXV).* Hinc illa sancta sancti viri anima secretarium laudis æternæ ingressa, primaque beatæ immortalitatis stola induta, ineffabili exhilarata lætitia, utpote perenni vivens gloria, concinnenti cum omnibus sanctis spiritibus melodia decantans *alleluia*, jugiter Deum in æterna collaudat sæcula.*

XVI. Sane pura ac munda corporis ejus urna in qua reposita fuerat felix anima, qua multos ciba-

verat velut cœlesti manna humore reconditur cum debita honorificentia in ecclesia portus Daventriensis Cui loco hoc inditum constat vocabulum a Davone quodam, honorifico ac potenti viro, S. Lebwino, dum adhuc viveret, familiarissimo. Ecclesia autem ipsa ab eodem sancto viro et quibusdam fidelibus, ut jam diximus, constructa, sed ab infidelibus exusta, iterumque est reedificata, scilicet tempore quo primum *ad dandam scientiam salutis (Luc. I)* incredulis olim Saxonibus, per beatum doctorem Lebwinum visitavit eos oriens splendidissimus illuminare *in tenebris, et in umbra mortis* sedentibus, ut in *viam pacis* dirigeret eorum gressus ipse sol justitiæ Christus, in sæcula benedictus (*Ibid.*). Decursa igitur, utcumque potuimus, de gestis beati confessoris Christi Lebwini narrationis serie, libet pauca de inventione ejus subnectere.

XVII. Post felicem illius ad cœlestia transitum hostis instinctu maligni contigit Saxones, quorum maxima pars adhuc in infidelitate durabat, basilicam qua sacrum corpus jacebat humatum, iterum succendere, et cuncta circumquaque vastare. Et cum per triduum ejus quærerent sepulcrum, beo providente, reperire nequiverunt. Unde accidit ut idem locus diu solitudinem pateretur.

XVIII. Interea Gregorio venerabili abbate, cujus supra mentionem fecimus, ab hac instabili habitatione in domum æternitatis migrantes, consanguineus ejus Albricus dignitatem suscepit Trajectensis cathedræ. Qui cum haberet quemdam virum Deo dignum, sibi speciali affectu devinctum, nomine Ludgerum, postmodum pontificali honore sublimatum, sic affatus est eum: *Mi frater charissime Ludgere, cum noverim ea quæ ad divinam pertinent religionem studiose exquirere, hortor ac postulo, loco illi quo sacrum corpus Lebwinii Christi sacerdotis reconditum fuit, te curam impendere, et ut a te, Deo revelante, inveniri valeat, magno opere elaborare atque ad concinnandas Deo laudes templum inibi super illud ædificare. Qualis etenim quantusque vir fuerit, tua fraternitas optime novit. Hic acquiescens monitis egregius Ludgerus, omni adhibita sollicitudine, agrum in quo thesaurus ille erat absconditus excolit pro viribus, similis homini bonam margaritam quærenti studiosus. Et quamvis minime quod desiderabat valeret invenire, mœstus oppido tamen intra spatium loci quo putabatur contineri, cepit basilicam edificare. Sed bono viro bona quærenti non defuit manifestatio honoris Domini. Visum denique ei est in somnis sanctissimum Christi sacerdotem Lebwinum secum loqui, et sui detergere locum sepulcri, seque ita affari: *Laudabile, inquit, ac Deo placitum tuum approbo studium, mi frater amantissime Ludgere, quod ad honorem nominis Dei templum jam olim devotum conaris restruere. Mei vero membra corpusculi reperies remoto hoc quem arigit, pariete australi. At servus Domini Ludgerus nihil hæsitans de visione, aggregati Christi plebisque plurima concione atque subruto quem erigebat pariete, in loco sibi præostenso, quod desiderabat, eo**

us est invenisse. Oblata itaque Deo, ut dignum A usque in præsens signis declaratur ac virtutibus quæ
in hymnis et psalmis gratiarum actione, dila- per ejus merita in suos fideles operari semper di-
ecit spatium ædificii illius quatenus inibi lau- gnatur ineffabilis potentia benigni Jesu Dei et Do-
ar thesaurus a se, Domino revelante, repertus. mini nostri. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit
atum denique sit pretiosus ab eo tempore et regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen.

MONITUM IN OPUS SEQUENS.

Commentarium historicum de sancto Jonato ad diem 1 Augusti ediderunt Bollandistæ, in
intermiscuntur fragmenta sermonis Hucbaldi de eodem sancto, et ad calcem legitur histo-
riæ elevationis corporis sancti Jonati ab Hucbaldo scripta. Disquisitionem hanc eruditissimam
exhibemus, quæ sunt Hucbaldi Italico caractere distinguentes.

DE SANCTO JONATO CONFESSORE

ABBATE I MARCHIANENSI IN BELGIO

COMMENTARIUS HISTORICUS.

(Apud Bolland., ad diem 1 Aug.)

I. — Notitia loci et sancti, ejusque gesta et ætas.

De celebri hoc cœnobio, a vero Belgii aposto-
Amando cum tot aliis condito, quod *Martia-*
farceniæ et *Marcenæ* aliisque modis inflecti-
am toties in Actis nostris loquendum fuit,
præsertim cum de primo ejus auctore ad 6
arii, tam de ejus dotatore et dotatrice Adal-
2 februarii, et S. Rictrude 12 Maii fuisse ac
e disputatum est; quemadmodum et ubi de
ia filia 16 Martii; toties, inquam, agendum
ut hic pluribus supersedere possemus, nisi
la saltem præmittenda forent, quæ cum
loci abbate singulari quadam unione con-
tutur. Et situm quidem satis breviter describit
Cui ejusdem chronographus, in hac parte mi-
suspectus, dum ait: « Marchianensem locum
fluentibus aquis et palustri arundine cir-
ari, habereque versus aquilonem silvam
em, ad Australem partem fluvium Scarpam,
bitur ad orientem, ex cujus utraque parte
unt prata herbis palustribus strata. » Jacet
Duacum et Elnonem sive Amandapolim (non
naropolim, ut cum aliis male scribit Mabil-
) tribus circiter utrinque leucis dissitum. De
rerum angustiis, deque amplissimis pos-
sibus, quibus postmodum a S. Rictrude di-
est, consulenda ejus Vita, cap. 2.

Chronicon apud nos ms. ita rem explicat:
dem vero loco primum sexus masculini perso-
serviendum delegatis, pastor vigilantissimus
curator interius exteriusque vir fidelis et
ex Jonas donatus est eis. Qui beati Amandi

B pontificis discipulorum unus, ejus sacra eruditione
admodum informatus, ad hoc officium idoneus
inventus est. Sed non post multum temporis al-
tiori investigatione consultum est, ut quoniam
gloriosa mater Rictrudis loci fundatrix, et univer-
sorum quæ ibi contradita fuerant, domina in
illo sancto contubernio inter servos Dei famulari
videbatur, congruentius foret secundi sexus fide-
les ibidem ad serviendum immittare, et illius
sanctæ inhabitationis primatum sanctimonialium
ordinem obtinere. Semoto siquidem, pace eorum,
adhuc modico virorum converticulo, nobiles ma-
tronæ illuc undique certatim confluent; religiosæ
viduæ, quæ vere viduæ erant, alacriter concur-
rant; puellaris etiam pudoris juvenus casta in-
troducitur, spiritualis gymnasii palæstram om-
nes in commune aggrediuntur. Fit interim
locus pudicitæ domicilium, schola virtutum, ovile
Dominicarum ovium, ad quæ omnia Rictrudis
ter beatæ animus vehementer exsultat in Domino
dominorum. »

3. Hæc ad aliquam seriem revocat Mabillonius,
jam dato textu non plane conformi in Observationi-
bus præviis sæc. II, pag. 938, ubi una lugendas præ-
clari cœnobii vicissitudines paucis memorans, ait a
SS. Amando et Autberto epp. vi Kal. Novembris
solemniter dedicatum fuisse in honorem apostolo-
rum Petri et Pauli: Cui monasterio, inquit, S. Jonatus
abbas primus præfectus est. Duplex eo in loco a
primo condita fuit congregatio, monachorum ac
sanctimonialium; illis Jonatus, his Rictrudis præ-
erat. Monachos illic primum, deinde paulo post, hoc
est anno circiter 647, virgines Deo sacras fuisse col-
locatas in gratiam S. Rictrudis dotatrici, tradit